

Van: Stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet"

Linnaeusparkweg 98
1098 EJ Amsterdam
The Netherlands

tel: +31 20 463 6394

fax: +31 20 663 8511

mail: info@wijvertrouwenstemcomputersniet.nl

Aan: Nederlandse Mededingingsautoriteit

Postbus 16326
2500 BH Den Haag

Amsterdam, 3 april 2007,

L.S.,

Bijgaand treft u een ingevuld formulier besluitaanvraag en enige aanvullende informatie. Als u naar aanleiding hiervan vragen heeft dan zijn wij vanzelfsprekend ten allen tijde bereid deze te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,
Hoogachtend,

Namens de stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet"
R.V. (Rop) Gonggrijp, voorzitter

FORMULIER BESLUITAANVRAAG

Wilt u als consument een klacht indienen? Gebruikt u dan niet dit formulier maar het "hulpmiddel klacht/tip/signaal"

I. Informatie over de klager en de onderneming(en) of ondernemersvereniging waartegen de klacht is gericht

1. Gelieve uw ondernemingsgegevens te verstrekken. Indien uw onderneming tot een groep/concern behoort, gelieve dan de naam daarvan te vermelden. Gelieve tevens een beknopt overzicht te geven van de aard en de reikwijdte van de activiteiten van uw onderneming. Gelieve een contactpersoon op te geven bij wie aanvullende inlichtingen kunnen worden verkregen.

Naam aanvrager: **Stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet"** _____

Contactpersoon: **R.V. Gonggrijp (voorzitter)** _____ **m**/**✉***

Postadres: **Linnaeusparkweg 98** _____
1098 EJ Amsterdam _____
(KvK: 34254833) _____

Telefoonnummer: **020-4636394 / 06-47158708** _____

E-mailadres: **rop@wijvertrouwenstemcomputersniet.nl** _____

De onderneming behoort tot de volgende groep: **nvt** _____

Korte beschrijving van de bedrijfsactiviteiten:

De stichting "Wij vertrouwen stemcomputers niet" heeft tot doel om transparantie in het verkiezingsproces te bevorderen en volgt sinds 2006 de stand van zaken met betrekking tot elektronisch stemmen met argusogen. De stichting doet onder meer onderzoek naar de verkiezingsindustrie in Nederland en doet met regelmaat een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur. Ze voert waar nodig eigen onderzoek uit. Met twee full-time krachten en een groep vrijwilligers heeft de stichting een aantal (deels ernstige) misstanden in het verkiezingsproces weten bloot te leggen en een veranderingsproces in gang weten te zetten.

* A.u.b. doorhalen wat niet van toepassing is.

2. Gelieve de onderneming(en) of ondernemersvereniging te vermelden waartegen de klacht is gericht, en in voorkomend geval alle beschikbare informatie te verstrekken over de ondernemingsgroep waartoe deze onderneming(en) behoort/behoort en over de bedrijfsactiviteiten ervan. Gelieve uw positie ten opzichte van de onderneming(en) of ondernemersvereniging waartegen de klacht is gericht, te vermelden (bv. klant, concurrent).

Indien de klacht is gericht tegen meerdere ondernemingen of ondernemersverenigingen, gelieve de gegevens van de andere ondernemingen/ondernemersverenigingen op een apart blad te vermelden en bij dit formulier te voegen.

De klacht is gericht tegen:

Naam onderneming/ondernemersvereniging:

Bureau voor Verkiezingsuitslagen J.W. Groenendaal B.V. _____

Postadres: Herenweg 126 _____

2211 VA Noordwijkerhout _____

(KvK: 28062383) _____

De onderneming behoort tot de volgende groep: nvt _____

Korte omschrijving van de bedrijfsactiviteiten:

Bureau voor Verkiezingsuitslagen J.W. Groenendaal B.V. (hierna “het bedrijf”) is een kleine onderneming die de software levert die nodig is in het verkiezingsproces. Het bedrijf heeft daarnaast het alleenrecht op de verkoop van de Nedap stemcomputers die in Nederland bij verkiezingen worden ingezet, en die zonder de door dit bedrijf geschreven “ISS” software niet bruikbaar zijn. Deze verkoop, aan bijna alle Nederlandse gemeenten, geschiedt onder de handelsnaam “Nedap / Groenendaal”.
(De precieze relatie tussen Nedap en het bedrijf berust waarschijnlijk voor een deel op afspraken/overeenkomsten die niet openbaar zijn.)

Positie van de klager t.o.v. bovenstaande onderneming/ondernemersvereniging:

Onze stichting bekritiseert het huidige gebruik van stemcomputers en de gang van zaken in het verkiezingsproces en dus onder meer ook de rol van het bedrijf daarin.

II. Gegevens over de vermeende overtreding en feitenmateriaal

3. Gelieve uitvoerig de feiten uiteen te zetten waaruit volgens u een overtreding blijkt van het kartelverbod¹ of het verbod om misbruik te maken van een economische machtspositie.² Vermeld met name de aard van de producten (goederen of diensten) die worden beïnvloed door de vermeende overtreding en geef zonodig uitleg over de producten en/of de marktomstandigheden. Vermeld tot welke productmarkt de producten naar uw oordeel behoren.³ Gelieve alle beschikbare gegevens te verstrekken over de overeenkomsten of gedragingen van de ondernemingen of ondernemersverenigingen waarop deze klacht betrekking heeft. Vermeld, voorzover mogelijk, de relatieve marktpositie van de ondernemingen waartegen de klacht is gericht (bijvoorbeeld een schatting van de marktaandelen).

---

¹ Het kartelverbod is opgenomen in artikel 81 van het EG-Verdrag en artikel 6 van de Mededingingswet. De exacte formulering in artikel 6 van de Mededingingswet is: “Verboden zijn overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemersverenigingen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen van ondernemingen, die ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan wordt verhinderd, beperkt of vervalst.”

² Het verbod voor ondernemingen om misbruik te maken van een economische machtspositie is opgenomen in artikel 82 van het EG-Verdrag en artikel 24 van de Mededingingswet.

³ De “productmarkt” omvat alle producten/diensten die concurreren met het product/de dienst waar uw klacht betrekking op heeft.

Het bedrijf maakt in de ogen van onze stichting misbruik van haar economische machtspositie in de zin van art. 24 van de Mededingingswet.

Op de markt voor stemcomputers zoals deze gebruikt worden bij verkiezingen heeft het bedrijf sinds kort een marktaandeel van 100%, omdat alleen de door dit bedrijf geleverde stemcomputers nog beschikken over een geldige goedkeuring in de zin van de "Regeling goedkeuring stemmachines 1997".

Het bedrijf heeft echter al sinds jaar en dag een overweldigend marktaandeel. Er was op de markt voor stemcomputers echter nog een concurrent, te weten Sdu Uitgevers. Deze firma bood een dienst aan onder de naam NewVote. Na onderzoek door onder andere de AIVD is gebleken dat deze NewVote computers teveel radiostraling afgaven waardoor de verantwoordelijke minister oordeelde dat het stemgeheim in gevaar kwam. De minister schorste daarop de vergunning voor de NewVote, waardoor Nedap / Groenendaal als enige overbleef.

Onder andere uit door onze stichting door middel van de Wob verkregen documenten blijkt onder meer:

- dat de Kiesraad het verantwoordelijke ministerie al geruime tijd waarschuwt dat het bedrijf in het verkiezingsproces onmisbaar is en dat dit een uiterst ongewenste situatie is.
- dat de radiometingen die de AIVD in opdracht van het ministerie van BZK aan de Nedap stemcomputer heeft verricht op een cruciaal punt op een schatting gebaseerd zijn terwijl er voor de Sdu computer wel werkelijk gemeten is. Op basis van deze metingen heeft de minister de enige concurrent van dit bedrijf de-facto van de markt verwijderd.
- dat het bedrijf pogingen van de Kiesraad om de broncode van de software van het bedrijf "in escrow" te zetten blokkeert door van de Kiesraad een garantie van 100 miljoen euro te verlangen.
- dat het bedrijf de voor verkiezingen verantwoordelijke minister heeft geprobeerd af te persen om te bewerkstelligen dat de minister het bedrijf zou kopen. Zo heeft de heer Groenendaal in November 2006 gedreigd om de verkiezingen van maart 2007 niet door te laten gaan als de minister niet op zijn eisen in zou gaan.
- dat het bedrijf critici poogt de mond te snoeren. Zo heeft het bedrijf gepoogd de Staat te bewegen om ondergetekende te doen vervolgen en poogde het te voorkomen dat ondergetekende zou worden opgenomen in de commissie die het verkiezingsproces onderzoekt, dit laatste alweer met de expliciet uitgesproken dreiging dat er anders geen verkiezingen zouden zijn.

4. Gelieve alle relevante documentatie waarover u beschikt (zoals de tekst van overeenkomsten, notulen van onderhandelingen of vergaderingen, transactievoorwaarden, bedrijfsdocumenten, circulaires, brieven, e-mails, verslagen van telefoongesprekken) bij te voegen. Vermeld de namen en adressen van de personen die de in de klacht uiteengezette feiten kunnen staven, en met name van personen die nadeel ondervinden van de vermeende overtreding. Gelieve relevante statistische of andere gegevens waarover u beschikt bij te voegen, in het bijzonder wanneer zij betrekking hebben op marktontwikkelingen (bv. informatie m.b.t. prijzen en prijsontwikkelingen, informatie m.b.t. belemmeringen voor de toegang van nieuwe leveranciers tot de markt).

Een zeer beknopt informatiepakket sturen wij bij dit formulier. We hebben nogal wat verzameld het afgelopen jaar. Voor meer informatie verwijzen wij u dan ook graag naar documenten en verzamelingen op onze website. De informatie op onze site is toegankelijker en wordt bijna dagelijks up-to-date gehouden.

- <http://www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl>
(op de voorpagina een overzicht van de gebeurtenissen rond stemcomputers)
- <http://www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl/Groenendaal>
(Ons verhaal over de affaire rond de relatie tussen Groenendaal en de Staat, met links naar de relevante e-mails en correspondentie van Groenendaal, die we hebben verkregen als gevolg van een beroep de Wet Openbaarheid van Bestuur)
- <http://www.nrc.nl/binnenland/article643544.ece>
Een artikel uit het NRC Handelsblad over deze affaire
- <http://www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl/Politiek>
De Kamervragen (en antwoorden) over deze kwestie van GroenLinks en de SP (beiden onder het kopje “Kamervragen” bij 13 maart).
- <http://www.wijvertrouwenstemcomputersniet.nl/Media-overzicht>
Ons zeer uitgebreide media-archief.

5. Gelieve uw standpunt uiteen te zetten over de geografische reikwijdte van de vermeende overtreding (is de overtreding bijvoorbeeld lokaal, regionaal, nationaal of internationaal?).

De overtreding is nationaal, met dien verstande dat het bedrijf (al dan niet middels joint ventures en deelnemingen) in vele landen opereert. Zo heeft het bedrijf bijvoorbeeld in de Bondsrepubliek Duitsland een belang in de firma “HSG Wahlsysteme” dat op de Duitse markt de enige leverancier is van stemcomputers.

III. Belang van de vermeende overtreding

De NMa beschikt over een beperkt aantal medewerkers en middelen. In praktijk is het aantal klachten en meldingen vele malen groter dan de NMa kan onderzoeken. De NMa moet keuzes maken en voert een beleid van prioritering van onderzoeken. Hierbij wordt gekeken naar een aantal criteria die worden afgewogen bij de beslissing om een onderzoek te starten. Belangrijke criteria zijn het economische belang en het consumentenbelang.

6. Wat is naar uw mening het belang voor de nationale economie van het beëindigen van de overtreding waarover u klaagt? Vermeld, voorzover mogelijk, gegevens over de omvang van de markt (bv. de jaaromzet die met het product in kwestie is gemoeid).

Onze stichting acht het gebruik van stemcomputers onwenselijk omdat de huidige stemcomputers de transparantie van het verkiezingsproces in de weg staan. Dit laat onverlet dat als er dan toch stemcomputers ingezet worden, het van het grootste belang is dat er een gezonde markt is waarop niet één enkele monopolist kan dreigen de verkiezingen niet door te laten gaan. Het laten voortbestaan van dergelijk machtsmisbruik vormt een ernstig risico voor het functioneren van de democratie is daarom ook een **zeer** ernstig risico voor samenleving en economie.

7. Wat is naar uw mening het directe belang voor de consument van het beëindigen van de overtreding waarover u klaagt?

Wij spreken als we het over verkiezingen hebben liever van burgers dan van consumenten. Maar stemcomputers zijn in Nederland een vrije markt en consumenten van een verkiezingsdienstverlener als het bedrijf zijn we noodgedwongen bijna allemaal. Bij een dergelijk machtsmisbruik, vooral daar waar het de landelijke verkiezingen bedreigt, ondervinden alle inwoners van Nederland nadeel.

IV. Met de klacht beoogde besluit door de NMa

8. Welk besluit door de NMa beoogt u met uw klacht te verkrijgen? (Bijvoorbeeld het opleggen van een boete, een verbod op bepaalde gedragingen).

Er gaan op termijn naar alle waarschijnlijkheid (n.a.v. onze activiteiten) grote veranderingen in het kiesproces komen, maar voorlopig heeft het bedrijf alleen maar verdiend aan de huidige commotie. Wij denken dat het goed zou zijn als u het gedrag van deze firma onderzoekt en, indien u met ons vindt dat het hier om strafbare gedragingen gaat, het bedrijf een passende boete oplegt.

Onze stichting prefereert het gebruik van stembiljetten bij verkiezingen. Maar als onderdeel van de komende veranderingen kan niet worden uitgesloten dat grote aantallen nieuwe stemcomputers (met een zogenaamd "paper-trail") moeten worden aangeschaft. Om alle spelers op dat moment gelijke kansen te geven zal te zijner tijd wellicht ook voorkomen moeten worden dat het bedrijf de huidige positie op de markt opnieuw kan misbruiken.

V. Belanghebbendheid

9. Gelieve uiteen te zetten waarom u meent "belanghebbende" te zijn in de zin van artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht (*voor meer informatie zie onder het kopje "Kan iedereen een klacht indienen bij de NMa?" in de begeleidende brief bij dit formulier*). Verklaar met name op welke wijze u nadeel ondervindt van het gedrag waarop de klacht betrekking heeft en leg uit hoe volgens u een optreden van de NMa de situatie zou kunnen verhelpen. Indien u meent dat u zich onderscheidt van andere ondernemingen die zich in dezelfde positie bevinden ten opzichte van de onderneming(en) of ondernemersvereniging waartegen u de klacht indient, gelieve dan de reden daarvan te vermelden (bv. indien u een afnemer bent: waardoor onderscheidt u zich van andere afnemers?).

Onze stichting meent in deze zaak belanghebbende te zijn in de zin van art. 1:2 van de Algemene Wet Bestuursrecht. Het derde lid van dit artikel luidt:

"Ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen."

Onze stichting houdt zich statutair bezig met "het bevorderen, verdedigen en onderzoeken van controleerbare en transparante verkiezingen". Een kopie van de statuten van onze stichting sluiten wij volledigheidshalve bij.

VI. Procedures bij andere instanties of bij de rechter

10. Heeft u, met betrekking tot dezelfde of nauw verwante onderwerpen, een andere instantie benaderd en/of een rechtszaak aanhangig gemaakt? Zo ja, gelieve volledige gegevens te verstrekken over de (gerechtelijke of andere) instantie waarmee contact is opgenomen en de stukken die aan deze instantie zijn voorgelegd. Gelieve tevens te vermelden wat de uitkomst hiervan is geweest of, indien er nog geen uitkomst is, wat de huidige stand van zaken is.

Wij hebben tegen het bedrijf geen andere procedures lopen. Wel is onze stichting zowel via de politiek en de media als via het bestuursrecht (de Wob) actief om het elektronisch stemmen te onderzoeken en onder de aandacht te brengen.

VII. Overig

11. Heeft u de onderneming(en) of ondernemersvereniging waarover u klaagt geïnformeerd over uw voornemen een klacht in te dienen bij de NMa of kunnen zij anderszins op de hoogte zijn van het feit dat u een klacht indient? *Informereren van de onderneming(en) of ondernemersvereniging waarover u klaagt kan nadelige gevolgen hebben voor de uitkomst van een eventueel onderzoek door de NMa. Het is bijvoorbeeld niet uitgesloten dat ondernemingen bewijsmateriaal zouden zoekmaken.*

Nee. Totdat u een besluit genomen heeft (en eventueel tot actie bent overgegaan) zullen wij publiciteit rond deze besluitaanvraag vermijden.

12. De mogelijkheid bestaat dat de NMa een kopie van uw klacht zal sturen aan de onderneming(en) of ondernemersvereniging waarover u klaagt, of dat de NMa op andere wijze uw identiteit en de inhoud van uw klacht bekend maakt bij de onderneming(en) of ondernemersvereniging waarover u klaagt. Door indiening van dit formulier gaat u daarmee akkoord. *(Indien u niet wilt dat uw identiteit bekend wordt, gelieve dan geen besluitaanvraag in te dienen maar een klacht zonder besluitaanvraag in te dienen, eventueel zonder vermelding van uw identiteit; indien u wenst kunt u daarbij gebruikmaken van het hulpmiddel klacht/tip/signaal).* Gelieve te verklaren dat u dit zich realiseert door een vinkje of kruisje te plaatsen in het onderstaande vakje.

- Ik realiseer mij dat mijn klacht en identiteit bekend kunnen worden bij de onderneming(en) of ondernemersvereniging waarover ik klaag.

13. Door ondertekening van dit formulier verklaart u dat de informatie die op dit formulier en in de door u geschreven bijlagen is verstrekt, te goeder trouw en naar waarheid is verstrekt.

3 april 2007

R.V. (Rop) Gonggrijp

Datum

Handtekening

Naam